

Міністерство освіти і науки України

Міжнародний гуманітарний університет

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Міжнародного
гуманітарного
університету

15 РОКІВ

МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ УНІВЕРСИТЕТУ

Випуск 2017 **27**

Н.В. Венцель. *Экономическая отсталость как атрибутивный признак глобализационного кризиса современности. – Статья.*

Аннотация. В статье проанализированы причины отсталости наименее развитых стран мира, проведено исследование связи демографической, продовольственной, экологической и других глобальных проблем человечества с проблемой экономической отсталости в странах «третьего мира».

Ключевые слова: экономическая отсталость, постиндустриальное общество, глобальный кризис, страны «третьего мира».

N. Ventsel. *Economic backwardness as an attribute feature of the globalization crisis of our time. – Article.*

Summary. In the work the major reasons of backwardness of the least developed countries of the world have been analyzed. A study of the dependence and connection of demographic, food, environmental and other global problems of mankind with the problem of economic backwardness in the countries of the third world has been conducted. Conclusions about the necessity to find out new scientific and practical tools for studying and solving the problem of economic backwardness have been made.

Key words: economic backwardness, post-industrial society, global crisis, countries of the third world.

УДК 37.06

К.В. Дзеджера,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної), Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне, Україна

К.І. Молчанович,

магістрант кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної), Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне, Україна

КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ТЕОРЕТИЧНА ПРОБЛЕМА

Анотація. У статті проаналізовано сутність культури спілкування дітей дошкільного віку. У результаті вивчення праць, присвячених проблемам культури спілкування, особливостям спілкування дошкільників, культури спілкування дітей дошкільного віку, доведено доцільність розуміння досліджуваного явища в контексті засвоєння духовно наповненого комунікативного досвіду.

Ключові слова: культура, спілкування, культура спілкування дітей дошкільного віку, духовність, комунікативний досвід.

Сучасний стан розвитку науки характеризується помітною активізацією досліджень проблеми спілкування. Посилення інтересу вчених до цієї проблеми зумовлене зростанням її практичної значущості в контексті забезпечення розвитку особистості в умовах інтенсифікації комунікативних процесів і водночас підвищенням рівня конфліктності в суспільстві. У зв'язку з цим набуває великого освітнього значення завдання підвищення культури спілкування особистості.

Безумовно, це питання стає одним із пріоритетним для дошкільної освіти, яка має «гнучко реагувати на сучасні соціокультурні запити» [3, с. 4] і, відповідно до освітньої лінії «Дитина в соціумі» Базового компонента дошкільної освіти, сприяти формуванню «у дітей навичок соціально визнаної поведінки, вміння орієнтуватись у світі людських взаємин, готовності співпереживати та співчувати іншим» [3, с. 6].

Значущість проблеми формування культури спілкування спричинила посилення наукового інтересу вчених до різних її аспектів: сутності культури спілкування (О. Даниленко, В. Малахов, І. Мачуська),

змісту і способів її формування (Л. Волченко, Г. Загадарчук, Г. Потиліко), удосконалення мовленнєвої культури (Л. Лучкіна, К. Климова), підвищення комунікативної культури (І. Тимченко), формування комунікативних умінь особистості (М. Ісаєнко, І. Москаленко).

Питанням формування культури спілкування дошкільників приділяли увагу О. Дуброва, Л. Дурандіна, М. Ільяшенко, Г. Лаврентьева, Л. Лідак, С. Тесленко, О. Яницька. Важливі відомості щодо специфіки виконання зазначеного завдання в дошкільних навчальних закладах містяться у працях учених, присвячених характеристиці особливостей спілкування дітей дошкільного віку (Л. Артемова, М. Басова, З. Богуславська, Л. Галігузова, М. Лісіна, О. Пісарєва, А. Рузьська, Є. Смирнова, Г. Смольникова).

Аналіз праць щодо досліджуваної проблеми засвідчив існування різних поглядів на сутність культури спілкування загалом і культури спілкування дітей дошкільного віку зокрема.

Метою статті є уточнення сутності культури спілкування дітей дошкільного віку.

Результати досліджень проблеми культури спілкування дають змогу констатувати наявність досить широких меж в інтерпретації цього феномена. Так, наприклад, О. Даниленко та Б. Паригін дотримуються думки про те, що культура спілкування є необмеженою у своїх виявах. Відтак, як переконана О. Даниленко, явище культури спілкування охоплює всі (гуманні й антигуманні) прийняті спільнотою й персоніфіковані особистістю способи та засоби спілкування [6].

Водночас у науковому обігу мають місце праці, в яких сутність культури спілкування особистості визначається в контексті її наповнення просоціальним (гуманістичним, моральним, аксіологічним, духовним тощо) змістом (В. Кудрявцева, Л. Лідак, І. Мачуська, Г. Потиліко, Г. Чайка, Т. Чмут, О. Яницька).

При цьому варто зауважити, що дослідження проблеми культури спілкування особистості пов'язані з виявлення сутності таких явищ, як культура і спілкування, складність і багатозначність яких і спричиняють появу численних інтерпретацій досліджуваного феномена. Тому, на нашу думку, варто погодитись із запропонованою вченими логікою наукових пошуків, спрямованих на вивчення досліджуваного феномена в єдності двох сторін (культури і спілкування) й тлумачення його сутності залежно від прийнятого трактування кожної з них.

У результаті вивчення праць із проблеми культури (А. Арнольдов, В. Библер, С. Головки, Ю. Давидов, І. Зязюн, К. Іванова, М. Каган, В. Келле, В. Лихвар, Е. Маркарян, В. Межуєв, Л. Могильний, В. Муляр, Ю. Плиська, Є. Подольська, А. Сенченко, В. Стьопін, В. Тугаринов, А. Флієр) нами констатовано, що дослідники аналізують це явище в досить широких параметрах вияву в людському житті: від його визначення як виду життєдіяльності людини й людства до звуження його сенсу як сфери суто ідеального життя, відображеного в ідеології, духовності.

Підтвердженням викладеної думки є інтерпретація сутності культури, представлена в Українському педагогічному енциклопедичному словнику, в якому вона визначається в найширшому розумінні – як «сукупність практичних, матеріальних і духовних надбань суспільства, які відображають досягнутий рівень розвитку суспільства й людини і втілюються в результатах продуктивної діяльності»; у дещо вужчому сенсі – як сфера духовного життя суспільства; у найвужчому значенні – як «рівень освіченості, вихованості людей, а також рівень оволодіння якоюсь галуззю знань або діяльності» [4, с. 248].

Аналіз наукових робіт зазначених авторів засвідчив, що культура:

- є соціокодом, презентованим у різноманітних знаннях, нормах, навичках, ідеалах, зразках діяльності й поведінки, ідеях, віруваннях, цілях, ціннісних орієнтаціях тощо, що уможливує фіксацію надбіологічних програм «людської життєдіяльності (діяльності, поведінки і спілкування)» та забезпечує відтворення і зміну (генерування нових програм) соціального життя в усіх його виявах (В. Стьопін [21, с. 42–43]);
- є відкритою, багатозначною, динамічною, поліфункціональною системою, утвореною такими компонентами, як матеріальні й духовні цінності, соціокультурні норми, способи організації поведінки і спілкування (А. Арнольдов [2, с. 13]);
- існує в різноманітних параметрах людського буття (М. Каган [9]), якому вона надає суто людського смислу і значення (І. Сухина [21, с. 120]), забезпечує передачу втіленої в культурних формоутвореннях людської сутності (С. Кострюков [19, с. 391–392]);
- функціонує в різних формах, у тому числі у формі комунікативної діяльності (А. Флієр [23, с. 145]);
- сконцентрована в соціальному досвіді людства (Л. Могильний [13]);
- є механізмом «трансляції соціального досвіду через соціалізацію та інкультурацію особистості, а також мотивації її до виявів власної соціальної активності» (А. Флієр [23, с. 123–124]);

- постає у трьох взаємопов'язаних вимірах (когнітивному, ціннісному та регулятивному), які утворюють простір для функціонування численних культурних феноменів [18, с. 29].

Варто підкреслити, що у співвідношенні «людина – суспільство» культура суспільства є сховищем сукупного досвіду, з якого кожний черпає власний досвід, формуючи свою особистісну культуру й поповнюючи суспільну скарбницю в силу своїх можливостей. Тобто, як стверджує О. Рудницька, культура особистості є результатом засвоєння нею культурних надбань як узагальненої ознаки змістового наповнення життєдіяльності, стилю і способу життя [19, с. 49]. Отже, у цьому співвідношенні людина може бути її продуктом і водночас виробником, носієм, творцем і розповсюджувачем культурних здобутків. Тобто культура спілкування особистості виявляється в тому, наскільки людина оволоділа мистецтвом спілкуватись.

Вивчення наукових робіт щодо проблеми спілкування (Б. Ананьєв, Г. Андрєєва, М. Богданова, М. Каган, Н. Казаринова, В. Куніцина, О. Леонтьєв, М. Лісіна, Б. Ломов, Л. Лучкіна, А. Москаленко, В. М'ясищев, М. Обозов, Л. Орбан-Лембрик, С. Рубінштейн, Б. Паригін, В. Погольша, В. Семиченко) стало підставою для висновку про те, що спілкування:

- можна розуміти в широкому сенсі як «увесь спектр зв'язків і взаємодії людей у процесі духовного і матеріального виробництва, спосіб формування, розвитку, реалізації та регуляції соціальних відносин і психологічних особливостей окремої людини, що здійснюється через безпосередні чи опосередковані контакти, в які вступають особистості та групи» (Л. Орбан-Лембрик [15, с. 167]);
- у міжособистісному аспекті «може виступати водночас і як процес взаємодії індивідів, і як інформаційний процес, і як ставлення людей один до одного, і як процес взаємовпливу один на одного, і як процес їхнього співпереживання та взаєморозуміння один одного» (Б. Паригін [16, с. 178]);
- є двостороннім процесом, кожна сторона в якому виявляє активність і є його суб'єктом (І. Лісіна [122, с. 9]);
- залежить від якості ставлення суб'єктів спілкування один до одного (В. М'ясищев [14, с. 216]);
- зумовлене особистісними якостями суб'єктів спілкування (інтелектуальними можливостями, змістом мотивів і почуттів, силою волі особистості (Б. Ананьєв [1, с. 65], її компетентністю у сфері спілкування: набутими знаннями, уміннями, способами, засобами й формами організації комунікативної поведінки [11, с. 480]).

Отже, варто погодитись із Н. Казариною, В. Куніциною та В.М. Погольшею, що спілкування в міжособистісному аспекті є складним процесом предметної й інформаційної взаємодії між людьми, що відбувається «з допомогою засобів мовленнєвого та немовленнєвого впливу ..., в результаті якого виникає психологічний контакт і певні відносини між учасниками» [11, с. 12].

Викладене засвідчує, що культура спілкування в найзагальнішому розумінні представлена обсягом накопиченого людством досвіду спілкування (комунікативного досвіду). Культура спілкування особистості представлена обсягом засвоєного нею комунікативного досвіду, а її рівень залежить від сформованості певних когнітивних, афективних і поведінкових програм, які уможливають реалізацію міжособистісних контактів, забезпечують певну якість відносин і результативність взаємодії між людьми.

Тоді можна погодитись із думкою, висловленою О. Даниленко, про доцільність виокремлення педагогічного значення поняття «культура спілкування», яке охоплює «тільки ті форми поведінки, які відповідають моральним нормам, естетичним уявленням» [6, с. 13]. Відтак можна вважати, що в педагогічному сенсі культура спілкування є презентованою тією частиною комунікативного досвіду, який є відповідним просоціальним цілям і завданням виховання особистості.

Оскільки виховання, як слушно стверджує З. Черуха, є механізмом «творіння духовності» [25, с. 364], то педагогічне значення культури спілкування бачиться доцільним тлумачити в духовних вимірах духовно-розумного, морально-духовного та духовно-естетичного буття [4, с. 280].

У цьому контексті видається доцільним аналізувати культуру спілкування особистості щодо: 1) комунікативної компетентності – поєднання системи знань стосовно спілкування, оцінок комунікативних подій і засобів продуктивної реалізації комунікативної діяльності; 2) моральності спілкування – втілення змісту моралі у свідомість і комунікативну поведінку особистості, що надає морального характеру її регуляції та уможливує застосування гуманістичних способів комунікативної діяльності; 3) естетичності спілкування – орієнтації комунікативної поведінки на естетичні ідеали, що забезпечує естетичну оцінку комунікативних подій та естетичні (відповідні нормам моралі й приписам етикету) способи комунікативної діяльності.

Викладене може бути підставою для визначення сутності культури спілкування особистості як *індивідуального результату засвоєння та реалізації наповненого духовним змістом комунікативного дос-*

віду, що виявляється в компетентності, моральності, естетичності комунікативної поведінки і становить основу для гуманістичних стосунків із людьми.

Відтак культура спілкування особистості постає як складне особистісне утворення, що охоплює знання стосовно спілкування, спрямованість на його регулювання на основі моральних норм та етикетних приписів і вміння продуктивно реалізовувати комунікативну поведінку.

Відповідно, видається доцільним розв'язання проблеми формування культури спілкування особистості в її педагогічному осмисленні в напрямі забезпечення процесу передачі духовного змісту суспільного досвіду спілкування, що базується на фундаментальних духовних цінностях Істини (Знання), Добра й Краси та уможливорює вироблення налаштованості на гуманістичні засади в міжособистісних взаєминах із людьми.

Звісно, кожна із цих духовних сфер набуває особливого змісту залежно від особливостей спілкування дошкільників, що, як стверджують О. Пісарєва [17] і Г. Смольнікова [20], виявляються передусім у такому:

- спроможності до позаситуативно-ділового спілкування;
- сприйнятті дорослого партнера зі спілкування як суб'єкта, який має належний досвід, високі моральні якості, моральні переваги, може допомогти й оцінити досягнення дитини, що є для неї є критерієм правильності оцінювання дитиною іншого або її самооцінки;
- посиленні потреби спілкуватись із однолітками та наявності інтересу до однолітків, відображеного у формі наслідування або конкуренції;
- можливості передбачати й урахувати можливу реакцію партнерів зі спілкування;
- здатності привернути до себе увагу;
- здатності обґрунтовувати свої думки та висловлювати їх у різних формах: прохання, оцінки, розпорядження, доручення тощо.

Водночас варто підкреслити той факт, що спілкування дошкільників є дещо утрудненим унаслідок обмеженості вербального ресурсу. Воно виникає переважно внаслідок потреби в ігровій діяльності, є емоційно забарвленим, зумовленим взаємними симпатіями дітей, що виникають на основі позитивної оцінки особистісних якостей (веселий, добрий) і здібностей один одного до певного виду діяльності. При цьому їхні комунікативні контакти з однолітками нерідко вирізняються певною ненормованістю й несумісністю з усталеними шаблонами (наприклад, у них можуть мати місце передражнювання, кривляння), превалюванням індивідуальних дій над діями у відповідь партнеру-дошкільнику, вдаванням до сперечання, нав'язування своєї волі, вимог, наказів, обмежень [20, с. 15].

Відповідно, у запропонованих дослідниками тлумаченнях культура спілкування дошкільників характеризується передусім виконанням дитиною норм і правил спілкування з дорослими та однолітками, певним ставленням до них (повагою й доброзичливістю), наявністю належного словарного запасу, ввічливою (нормовідповідною) комунікативною поведінкою [7; 8; 24].

Так, згідно з переконаннями А. Желан, культура спілкування дошкільника базується на повазі до суспільства загалом і до кожної окремої людини зокрема, ставленні до них як до самого себе. У зв'язку з цим автор наголошує на необхідності формування культури мовлення дітей, їх привчання до дотримання та відтворення у спілкуванні моральних та етикетних норм, використання ввічливих слів, виявлення привітності, чемності, толерантності [8, с. 22]. При цьому, як слушно підкреслює дослідниця, рівень сформованості культури спілкування дитини вимірюється не так її підпорядкованістю вимогам з боку дорослих, як її спроможністю до самостійного морального вибору особистісно значущих способів і регулятивів комунікативної поведінки. Адже, за її словами: «Найголовніше, що потрібно пам'ятати і розуміти як вихователю, так і батькам, це те, що будь-який прояв ввічливості з боку дитини повинен керуватися добрими думками й почуттями, бути для неї усвідомленою необхідністю та потребою, а не засобом отримання похвали чи уникнення покарання. Тому мета виховання культури спілкування полягає в готовності дитини самостійно приймати моральні рішення та відповідно діяти» [8, с. 22].

У зазначеному контексті культура спілкування дитини, на думку О. Дубрової, є складним особистісним утворенням, «що охоплює знання етичних норм і правил міжособистісної взаємодії та спілкування, позитивне емоційне ставлення до цих процесів і вміння їх самостійно конструктивно долучати, бути їх учасниками» і характеризується сформованістю таких особистісних якостей, як «ввічливість ..., уміння володіти емоціями та адекватно реагувати на емоційні стани іншого, передавати свої емоції (вербальними і невербальними засобами), не лише слухати, а й чути співрозмовника, доброзичливість ..., товариськість» [7, с. 8].

На думку Л. Черевко, основою культури спілкування є гуманне ставлення до людини, що виявляється завдяки таким якостям, як відвертість, довіра, дружелюбність, увічливість і тактовність. Остання визначається як уміння «зрозуміти почуття і настрої оточуючих, поставити себе на їхнє місце, уявити, яку емоційну реакцію викликають в інших наші вчинки і слова» [24, с. 68].

Отже, викладене дає змогу стверджувати, що в педагогічному розумінні культура спілкування дошкільників, що формується в результаті засвоєння духовно наповненого комунікативного досвіду, є складним особистісним утворенням, яке охоплює знання про способи його реалізації, готовність дотримуватись моральних норм та етикетних приписів, спроможність використовувати й збагачувати вербальний ресурс, продуктивно реалізувати комунікативну поведінку, взаємодіючи з дітьми й дорослими на гуманістичних засадах.

Перспективними надалі видаються дослідження, спрямовані на пошук ефективних шляхів формування культури спілкування дошкільників і їх диференціацію залежно від рівнів вікового розвитку та особистісних досягнень кожної дитини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананьев Б.Г. Избранные психологические труды : в 2 т. / Б.Г. Ананьев ; под ред. А.А. Бодалева, Б.Ф. Ломова. – М. : Педагогика, 1980. – Т. 2. – 1980. – 288 с.
2. Арнольдов А.И. Социалистическая культура: теория и жизнь / Л.И. Арнольдов. – М. : Политиздат, 1984. – 174 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти / [наук. керівник: А.М. Богуш ; авт. кол-в: А.М. Богуш, Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н.В. Гавриш та ін.]. – К. : Видавництво, 2012. – 26 с.
4. Васянович Г.П. Збірка наукових праць / Г.П. Васянович. – Львів : Норма, 2006. – С. 132–408.
5. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник / С.У. Гончаренко. – 2-е вид., доп. й випр. – Рівне : Волинські обереги, 2011. – 552 с.
6. Даниленко О.И. Культура и общение : [учебное пособие] / О.И. Даниленко. – Л. : ЛГИК, 1989. – 98 с.
7. Дуброва О. Формування основ культури спілкування у дітей 5–7 років в умовах навчально-вихованого комплексу «дошкільний навчальний заклад-початкова школа» : автореф. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.07 / О.М. Дуброва ; Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. – Умань, 2014. – 19 с.
8. Желан А.В. Формування культури поведінки дітей дошкільного віку / А.В. Желан // Наук. вісник Микол. нац. ун-ту ім. В.О. Сухомлинського. Серія «Педагогічні науки». – 2014. – Вип. 1.45. – С. 20–24.
9. Каган М.С. Философия культуры / М.С. Каган. – СПб. : ТООТК Петрополис, 1996. – 416 с.
10. Кострюков С.В. Культура як матриця виховання особистості / С.В. Кострюков // Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності : зб. наук. пр. – К. : Видав. центр КНЛУ, 2009. – Вип. 23. – С. 390–394.
11. Куницына В.Н. Межличностное общение : [учебник для вузов] / А.В. Куницына, Н.В. Казаринова, В.М. Погольша. – СПб. : Питер, 2002. – 544 с.
12. Лисина М.И. Проблемы онтогенеза общения / М.И. Лисина ; Научно-исслед. ин-т общей и пед. психологии Академии пед. наук СССР. – М. : Педагогика, 1986. – 144 с.
13. Могильний Л.П. Культура і особистість : [монографія] / Л.П. Могильний. – К. : Вищ. шк., 2002. – 303 с.
14. Мясичев В.Н. Личность и неврозы / В.Н. Мясичев. – Л. : Изд-во Ленинградского ун-та, 1960. – 426 с.
15. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія : [посібник] / Л.Е. Орбан-Лембрик. – К. : Академвидав, 2003. – 446 с.
16. Парыгин Б.Д. Основы социально-психологической теории / Б.Д. Парыгин. – М. : Мысль, 1971. – 348 с.
17. Пісарєва О. Особливості взаємодії дитини-дошкільника з однолітками / О. Пісарєва // 36. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. – 2011. – № 1 (7). – С. 231–240.
18. Подольська Є.А. Культурологія : [навчальний посібник] / Є.А. Подольська, В.Д. Лихвар, К.А. Іванова. – К. , 2003. – 288 с.
19. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька : [навчальний посібник] / О.П. Рудницька ; М-во освіти і науки України ; Ін-т педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 2002. – 270 с.
20. Смольникова Г.В. Особливості спілкування дошкільників з дорослими і дітьми / Г.В. Смольникова // Дошк. виховання. – 2006. – № 11. – С. 14–15.
21. Степин В.С. Цивилизация и культура / В.С. Степин. – СПб. : СПбГУП, 2011. – 407 с.
22. Сухина І. «Життєвий світ» і культура: аксіологічна інтерпретація / І. Сухина // Філософські обрії. – 2012. – Вип. 28. – С. 112–123.
23. Флиер А.Я. Культурология для культурологов : [учебное пособие] / А.Я. Флиер. – М. : Акад. проект ; Екатеринбург : Деловая книга, 2000. – 496 с.
24. Черевко Л. Культура спілкування / Л. Черевко // Позакласний час. – 2006. – № 13–16. – С. 68–73.
25. Черуха З.В. Особливості виховного впливу різних мистецтв та їх використання у навчально-виховному процесі / З.В. Черуха // Наук. записки. Серія «Психологія і педагогіка». – Острог, 2004. – Вип. 5. – С. 358–364.

К.В. Дзеджера, К.І. Молчанович. Культура общения детей дошкольного возраста как теоретическая проблема. – Статья.

Аннотация. В статье проанализирована сущность культуры общения детей дошкольного возраста. В результате изучения работ, посвященных проблемам культуры общения, особенностям общения дошкольников, культуры общения детей дошкольного возраста, доказана целесообразность понимания исследуемого явления в контексте усвоения духовно наполненного коммуникативного опыта.

Ключевые слова: культура, общение, культура общения детей дошкольного возраста, духовность, коммуникативный опыт.

K. Dzhezhera, K. Molchanovych. Culture of communication preschoolers as an theoretical problem. – Article.

Summary. In the article the essence a culture of communication of preschool children. Following the completion of works on the problems of culture, communication, communication features preschoolers, communication culture of children of preschool age, the expediency of understanding of the phenomenon in the context of spiritual assimilation filled communicative experience.

Key words: culture, communication, communication culture of preschoolers, spirituality, communicative experience.

УДК 159.964.21

Н.Ф. Крыжановский,

специалист в области глубинной психологии,

г. Одесса, Украина

СИСТЕМА ВЛЕЧЕНИЙ И СТАДИИ РАЗВИТИЯ ПСИХИКИ

Аннотация. В статье исследуются влечения как психосоматические феномены. Автор выстраивает систему влечений человека в соответствии со стадиями развития психики, обобщает формы развития мышления и интеллекта.

Ключевые слова: бессознательное, влечения, психосоматика, мышление, интеллект, система.

Вопрос влечений затронул родоначальник психоанализа Зигмунд Фрейд. В работе «Влечения и их судьба» (1915 г.) можно подробнее ознакомиться с концепцией влечений этого известного автора [4].

Ставшее классическим определение понятие влечения, сформулированное З. Фрейдом, трактуется следующим образом: пограничное образование между физическим и психическим, иначе сказать – между соматическим и душевным. «Психические представители», возникающие в недрах телесного аппарата и достигающие раздражений души, характеризуются четырьмя основными аспектами – источником, целью, объектом и силой [5, с. 440].

В данной работе рассматриваются влечения, их значение и функции в человеческой жизни.

Итак, начнем с источников возникновения влечений. Очевидно, что органы человека выполняют различные функции для жизнеобеспечения и служат надежной природной основой для достижения творческого и прогрессивного потенциала, что непосредственно сочетается с глубинными желаниями [2].

Напомним основные органы и системы человека: скелет, костно-мозговые центры, мышцы, кожа, волосистой покров, сердечно-сосудистая система, лимфатическая система, нервная система, легкие, печень, селезенка, моче-половая система, система пищеварения и дефекации, органы восприятия.

Можно заметить то, что фактически в каждой из перечисленных систем имеется своя особая жидкость, которая взаимодействует как внутри самой системы, так и связывает в единый организм все тело, выполняя при этом особую роль, дополняя его до целостного функционала под названием «соматика», и в целом – «психосоматика».

Все органы способны реагировать на изменения внутренней и внешней среды. Они получают питание и воду естественным способом, в их клетках протекает метаболизм и обмен веществами, выводятся отмершие клетки и продукты интоксикации. В зависимости от качества поставляемых веществ, их необходимого количества и других важных факторов здоровые клетки способны множить здоровые клетки, и естественно, больные клетки не могут дать здоровые клетки и будут порождать себе подобных.

О.Е. Синявская ТРАДИЦІЇ І НОВАТОРСТВО В ГРАФІЧЕСКОМ ОФОРМЛЕННІ КОММЕРЧЕСКИХ НАИМЕНОВАНИЙ.....	164
О.О. Смольницька ШОТЛАНДСЬКО-АНГЛІЙСЬКА ЛІНГВОМІФОЛОГІЧНА КАРТИНА СВІТУ: ВИБРАНІ БАЛАДИ РОБЕРТА БЕРНСА І ДЖОНА КІТСА У ЗІСТАВЛЕННІ З КЕЛЬТСЬКИМИ СТРУКТУРАМИ.....	170

РОЗДІЛ 6

ФІЛОСОФІЯ, ГУМАНІТАРНЕ ЗНАННЯ, МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Н.В. Венцель ЕКОНОМІЧНА ВІДСТАЛІСТЬ ЯК АТРИБУТИВНА ОЗНАКА ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОЇ КРИЗИ СУЧАСНОСТІ.....	176
К.В. Джеджера, К.І. Молчанович КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ТЕОРЕТИЧНА ПРОБЛЕМА.....	179
Н.Ф. Крыжановский СИСТЕМА ВЛЕЧЕНИЙ И СТАДИИ РАЗВИТИЯ ПСИХИКИ.....	184
С.Г. Літовка-Деменіна ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ ДО ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	189
Я.В. Лупій ОДЕСЬКА ШЕВЧЕНКІАНА «ЗОЛОТОГО ПЕРІОДУ» УКРАЇНСЬКОГО КІНО.....	193
Т.О. Масловська ІДІОСТИЛЬ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА В АНТРОПОЦЕНТРИЧНОМУ ВИМІРІ.....	197
С.С. Солодовник ИССЛЕДОВАНИЕ ВОЗДЕЙСТВИЯ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ НА ТВОРЧЕСКИЙ МЕТОД ХУДОЖНИКА И ПЕДАГОГА СЕРГЕЯ СОЛОДОВНИКА.....	201
К.М. Стрюк ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ОСВІТИ У ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ РАДІОТЕХНІЧНОГО КОЛЕДЖУ.....	209
Л.С. Тріфаніна ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ.....	212
О.В. Уваркіна, К.М. Уваркіна ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЙНИХ ПРОЯВІВ ОСОБИСТОСТІ В ПЕРІОД СТУДЕНТСТВА.....	215
В.Г. Ціватий ФЕНОМЕНОЛОГІЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ, ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ ТА ДИПЛОМАТИЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЄВРОПИ (XVI – XXI СТОЛІТТЯ): ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА.....	219